

НАПРЯМ 11. КРИМІНАЛІСТИКА ТА СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

Коваленко А. В.

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

*Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка
м. Северодонецьк, Луганська область, Україна*

ВИСНОВОК СПЕЦІАЛІСТА ЯК НОВЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ (ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ)

01 липня 2020 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень». Згаданим актом було внесено зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України й нарешті введено у практику процедуру досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

Однією із найцікавіших новел кримінальної процесуальної форми стало запровадження в статті 298¹ КПК України нових процесуальних джерел доказів, які можуть використовуватися у кримінальних провадженнях за фактами кримінальних проступків. Так, поряд із традиційними, передбаченими ст. 84 КПК джерелами, доказова інформація про кримінальний проступок може міститися у поясненнях осіб, результатах медичного освідування, висновку спеціаліста, показаннях технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото– і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Мабуть найбільш дискусійною серед згаданих є новація щодо впровадження висновку спеціаліста як процесуального джерела доказів.

Залучення спеціаліста у кримінальному провадженні є однією із форм використання спеціальних знань. Прийнято виділяти дві основні форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні – процесуальну та непроцесуальну.

В процесуальній формі здійснюється залучення спеціаліста до проведення процесуальних дій (при цьому, відповідно до вимог ст. 104, 105 КПК України спеціаліст підписує протокол процесуальної дії та всі додатки до нього; додатком до протоколу може виступати письмове пояснення спеціаліста, який брав участь в проведенні відповідної процесуальної дії), призначення судової експертизи, допит експерта в судовому провадженні та отримання судом в порядку ст. 360 КПК України усних консультацій й письмових роз'яснень спеціаліста на підставі його спеціальних знань. Специфіка такої форми використання спеціальних знань полягає у процесуальній фіксації отриманої від обізнаної особи інформації та надання їй доказового значення.

В непроцесуальній формі здійснюється отримання консультацій спеціаліста до початку кримінального провадження, на етапі досудового розслідування та в судовому провадженні поза процедурою ст. 360 КПК України. Така форма використання спеціальних знань не має жодного процесуального оформлення, а відомості отримані учасниками провадження в результаті отримання подібної консультації не мають жодного доказового значення.

Таким чином, вищезгаданий закон передбачає нову процесуальну форму використання спеціальних знань – отримання висновку спеціаліста. Втім, якість її процесуальної регламентації є вкрай низькою. Зокрема, результати опитування більш ніж шістдесяті дізнавачів ГУНП Луганської та Донецької областей показують, що жоден із респондентів в своїй практичній діяльності не отримував висновки спеціаліста та не розуміє процесуального порядку їх отримання.

До проблем процесуальної регламентації отримання висновку спеціаліста можна віднести наступні:

По-перше, КПК України недостатньо чітко регламентовано процесуальний порядок отримання висновку спеціаліста. Статтею 300 КПК України визначено перелік слідчих (розшукових) дій, які можуть проводитися під час досудового розслідування кримінальних проступків. До цього переліку віднесено і отримання висновку спеціаліста. Відтак можна зробити висновок, що отримання висновку спеціаліста є слідчою (розшуковою) дією, до якої мають застосовуватися в тому числі й вимоги ст. 223 КПК України. Також слід зазначити, що отримання висновку спеціаліста можливе до внесення відомостей про ознаки кримінального правопорушення до ЄРДР (п. 3 ч. 3 ст. 214 КПК України).

При цьому, процесуальному порядку проведення всіх «класичних» слідчих (розшукових) дій у КПК України присвячено окремі положення. Що ж до отримання висновку спеціаліста, то єдиною вимогою кримінального процесуального закону є відповідність такого документу вимогам до висновку експерта, які в свою чергу регламентовані ст. 101-102 КПК України. Натепер не зрозуміло, яким чином та в якому обсязі положення згаданих статей мають розповсюджуватися на висновок спеціаліста.

По-друге, виникають питання щодо порядку відшкодування витрат спеціаліста, зокрема у випадках, коли висновок було отримано до внесення відомостей до ЄРДР, а відомості так і не було внесено через те, що повідомлення про ознаки кримінального проступку не підтвердилося.

По-третє, незрозумілим є доказове значення висновку спеціаліста у кримінальному провадженні. Відповідно до положень ст. 298¹ КПК України, висновок спеціаліста не може використовуватися у кримінальному провадженні щодо злочинів, окрім як на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора. Після цього, висновок спеціаліста може в процесі доказування конкурувати з висновком експерта, і класичні способи вирішення такого конфлікту (допит осіб які проводили дослідження, призначення судом додаткового дослідження) не здатні вирішити такий конфлікт. Під час судового розгляду, висновок спеціаліста досліджується судом як документ в порядку ст. 358 КПК України. Відповідно до ч. 2 згаданої статті учасники судового провадження можуть ставити запитання щодо документу відповідному спеціалісту, проте на наш погляд така судова дія не може прирівнюватися до допиту експерта в суді, порядок проведення якого регламентований ст. 356 КПК України.

Щодо конкуренції висновку спеціаліста та висновку експерта в процесі доказування, то законодавець лишив єдину вказівку у ч. 2 ст. 298⁴ КПК України про те, що у разі незгоди з результатами медичного освідування або висновку спеціаліста особа протягом сорока восьми годин має право звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. У такому разі дізнавач або прокурор має право звернутися до експерта для проведення експертизи із дотриманням правил, передбачених КПК України. Таким чином можна зробити висновок, що висновок експерта протиставляється висновку спеціаліста, може

використовуватися для його оспорювання, а відтак має більшу доказову вагу, що протирічить засаді недопустимості наперед встановленої сили доказів.

Підсумовуючи викладене маємо зазначити що на сьогодні положення КПК України щодо отримання та використання в доказовій діяльності висновку спеціаліста є нежиттєздатними. Законодавець протиставив висновок спеціаліста висновку експерта, зробивши отримання першого спрощеною альтернативою призначення та проведення судової експертизи, що видається в корні невірним підходом.

Отримання висновку спеціаліста поєднує ознаки процесуальних та не процесуальних форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. На нашу думку, досліджуване процесуальне джерело доказів має право на існування як спосіб процесуального оформлення та надання доказового значення усім консультаціям спеціаліста, а відтак визнаватися як під час дізнання так і під час досудового слідства. Проте для цього положення КПК України щодо отримання та використання висновку спеціаліста мають бути ґрунтовно перероблені.

Ракович М. М.
аспірант першого року навчання
кафедри кримінального процесу

Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна

ПРО ПРЕДМЕТ ПОСЯГАННЯ ПРИ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННІ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Проблемні питання досудового розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами (ст. 289 КК України) обумовлені, перш за все, особливостями окремих елементів механізму його вчинення. У кримінальних провадженнях вказаної категорії таким елементом виступає предмет посягання.

Незаконне заволодіння транспортним засобом є особливим видом злочину проти власності, яке законодавець розмістив у розділі XI КК України «Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту».

УДК 340.13:001.8(063)
А43

Актуальні питання розвитку права та законодавства:
А43 **наукові дискусії:** матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 18–19 грудня 2020 р. – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2020. Ч. 2. – 216 с.

Видається в авторській редакції. Оргкомітет конференції не завжди поділяє думки учасників.

УДК 340.13:001.8(063)

НАПРЯМ 11. КРИМІНАЛІСТИКА ТА СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

Коваленко А. В.
ВИСНОВОК СПЕЦІАЛІСТА ЯК НОВЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ
ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ
(ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ)..... 187

Ракович М. М.
ПРО ПРЕДМЕТ ПОСЯГАННЯ ПРИ НЕЗАКОННОМУ
ЗАВОЛОДІННІ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ..... 190

Чуйко Є. В.
ЩОДО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ
ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ..... 195

НАПРЯМ 12. ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО

Комарова В. П.
ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ В МЕЖАХ КУОРТУ БЕРДЯНСЬК..... 198

Кравченко В. Я.
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ..... 202

Лемчик В. С.
ВОДОХОРОННІ ЗОНИ ТА ПРИБЕРЕЖНІ ЗАХИСНІ СМУГИ:
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ 206

Опішняк С. О.
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ
КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЛІСІВ
В УКРАЇНІ 211